

Obsah

1 Učitelství odborných předmětů	19
1.1 Pedagogika obecná a srovnávací	19
1.1.1 Pedagogika jako vědní obor, struktura, vztah k ostatním disciplínám	19
1.1.2 Terminologie v pedagogice	19
1.1.3 Významné osobnosti pedagogiky	20
1.1.4 Pedagogická praxe, evaluace, rámcový a školní vzdělávací program	20
1.1.5 Výchova, cíle a funkce, vyučování, učení, vzdělávací cíle	21
1.1.6 Osobnost učitele, pedagogický pracovník, sebevýchova a duševní hygiena	21
1.1.7 Osobnost žáka, rozdílnost v inteligenci, mentální retardace	22
1.1.8 Edukační prostředí (rodina, škola, instituce výchovné péče)	22
1.1.9 Vztah a spolupráce rodiny a školy jako prvek efektivní edukace	23
1.1.10 Pedagogická diagnostika, diagnóza, diagnostické metody	23
1.1.11 Pedagogická integrace, IVP – individuální vzdělávací program	24
1.1.12 Pedagogický výzkum, kvalitativní výzkum, kvantitativní výzkum	24
1.1.13 Alternativní vzdělávání, inovace ve výuce	25
1.1.14 Reformní školství	25
1.2 Sociální pedagogika	26
1.2.1 Sociální pedagogika a teorie výchovy jako vědní obory	26
1.2.2 Výchova, společnost a prostředí – cíle, funkce výchovy	26
1.2.3 Přirozenost lidského chování a výchova	26
1.2.4 Volný čas – dnešní využití volného času, výchova mimo vyučování	27
1.2.5 Sociální skupina – malá sociální skupina, formální a neformální skupina	27
1.2.6 Multikulturní výchova – kultura a subkultury, předsudky, xenofobie, diskriminace	28
1.2.7 Klima třídy a skupiny – vliv klimatu na jedince	28
1.2.8 Rodina jako sociální prostředí a výchovný činitel	28
1.2.9 Sociálně patologické jevy	29
1.2.10 Životní obtíže a krize – obtížné životní situace a jejich zvládnání	29
1.2.11 Vychovatel, sociální pracovník – charakteristika, osobnost	30
1.2.12 Pedagogická rehabilitace – prostředky pedagogické rehabilitace	30
1.2.13 Pedagogicko-psychologické poradenství	31
1.2.14 Instituce výchovné péče	31
1.3 Pedagogická management	32
1.3.1 Funkce, etapy a činnosti řízení výchovně vzdělávacích institucí	32
1.3.2 Management a specifika řízení škol, image školy (instituce)	32
1.3.3 Modely řízení ústavní péče	32
1.3.4 Člověk v organizaci, pracovní spokojenost, informovanost pracovníků	33
1.3.5 Osobnost ředitele školy, sebevýchova a duševní hygiena	33
1.3.6 Osobnost a činnost řídicích pracovníků, teorie vůdcovství	34
1.3.7 Motivace pracovní činnosti, hospitace	34
1.3.8 Vůdcovství, personální management	34
1.3.9 Příprava učitele na výuku	35
1.3.10 Psychologické aspekty řízení školy, komunikace při vedení lidí	35

1.3.11	Aspekty řízení výuky, kontrola ve školství	36
1.3.12	Kázeň, strategie pro získávání a udržení kázně, strategie předcházení Nežádoucího chování, jednání v konfrontační situaci	36
1.3.13	SWOT analýza, kurikulum, nástroje pro zjišťování kultury a image školy	36
1.3.14	Diagnostika – vybrané testy inteligence a schopností, sociometrie	37
1.4	Obecná a vývojová psychologie	37
1.4.1	Předmět a metody obecné a vývojové psychologie	37
1.4.2	Některé teoretické směry v psychologii	38
1.4.3	Struktura psychiky	38
1.4.4	Kognitivní procesy a emoce	39
1.4.5	Motivace, hodnotový systém	40
1.4.6	Psychické vlastnosti osobnosti	40
1.4.7	Zátěžové situace a duševní zdraví	41
1.4.8	Dědičnost a vnější prostředí	42
1.4.9	Znaky psychického vývoje, zrání, učení	42
1.5	Pedagogická a sociální psychologie	43
1.5.1	Předmět a metody pedagogické a sociální psychologie	43
1.5.2	Některé teorie učení	44
1.5.3	Učení v širším a užším slova smyslu	44
1.5.4	Individuální zvláštnosti učení	44
1.5.5	Motivace a učení, motivace sociálního chování	45
1.5.6	Některé formy učení, ekonomická pravidla učení	45
1.5.7	Zkoušení a hodnocení; odměny, tresty	46
1.5.8	Psychologické otázky výchovy	47
1.5.9	Osobnost učitele	47
1.5.10	Sociální klima školy a třídy	48
1.5.11	Zvládání školní zátěže	48
1.6	Pedagogická komunikace	48
1.6.1	Sociální styk a jeho roviny	49
1.6.2	Pedagogická komunikace	49
1.6.3	Verbální a neverbální komunikace ve škole	49
1.6.4	Pedagogická komunikace a aktivizující výukové metody	50
1.6.5	Komunikace v tvořivém vyučování	51
1.6.6	Příprava na vyučování	51
1.6.7	Pedagogická komunikace a věk	51
1.6.8	Chyby a bariéry v pedagogické komunikaci	52
1.6.9	Asertivita ve školních podmínkách	52
1.6.10	Pedagogické styly vedení a komunikace	52
1.6.11	Emoce a pedagogická komunikace	53
1.6.12	Komunikace školy (pedagogů) s rodiči	53
1.7	Didaktika obecná	54
1.7.1	Předmět didaktiky, historický vývoj	54
1.7.2	Základní otázky didaktiky	54
1.7.3	Vztah didaktiky k jiným vědám	55
1.7.4	Pedagogický výzkum	55
1.7.5	Vzdělání – pojem a obsah	55

1.7.6	Výuka – cíle a obsah	56
1.7.7	Příprava učitele na výuku	56
1.7.8	Systém didaktických prostředků	57
1.7.9	Výukové metody	57
1.7.10	Didaktické zásady	57
1.7.11	Organizační formy výuky	58
1.7.12	Pedagogické kompetence	58
1.8	Didaktická technika	58
1.8.1	Pravidla bezpečnosti práce s didaktickou technikou	58
1.8.2	Materiální didaktické prostředky	59
1.8.3	Technické výukové prostředky	59
1.8.4	Učební pomůcky	59
1.8.5	Didaktická technika	60
1.8.6	Zvuková technika	60
1.8.7	Statická projekce	61
1.8.7.1	Zpětný projektor a jeho využití ve výuce	61
1.8.7.2	Vizualizér	62
1.8.7.3	Diaprojektor, epiprojektor	62
1.8.8	Dynamická projekce	62
1.8.9	Televizní technika	63
1.8.9.1	Videokamera	63
1.8.9.2	Viderekordér	63
1.8.10	Multimédia	63
1.8.11	Učebny didaktické techniky	63
1.9	Didaktika odborných předmětů	64
1.9.1	Cíl a obsah výuky odborných předmětů	64
1.9.2	Didaktické prostředky ve výuce odborných předmětů	64
1.9.3	Didaktické zásady ve výuce	65
1.9.4	Učební pomůcky	65
1.9.5	Didaktická technika	66
1.9.6	Experiment ve výuce technických předmětů	66
1.9.7	Laboratorní didaktika	67
1.9.8	Využití výpočetní techniky ve výuce	67
1.9.9	Kreativita ve výuce odborných předmětů	67

2 Řešení výchovných problémů jako součást výchovně vzdělávacího procesu	83
2.1 Sociální pedagogika.....	83
2.1.1 Výchova, společnost, prostředí a socializace – cíle, funkce výchovy; význam výchovné práce v systému sociálních služeb.....	83
2.1.2 Volný čas – dnešní využití volného času, výchova mimo vyučování a její funkce, nové přístupy v pedagogice volného času, osobnost vychovatele, zařízení pro výchovu mimo vyučování, perspektivy a problémy volného času.....	84
2.1.3 Sociální skupina – malá sociální skupina, formální a neformální skupina, typologie sociálních skupin, hierarchie skupiny, vlastnosti sociálních skupin, mechanismy působení skupiny na jedince.....	85
2.1.4 Multikulturní výchova – kultura a subkultury, předsudky, xenofobie a diskriminace, rasa a rasismus, cíle a metody multikulturní výchovy; minoritní skupiny u nás a současný stav.....	86
2.1.5 Klíma třídy a skupiny – vliv klimatu na jedince, faktory ovlivňující klima ve třídě nebo výchovné skupině, metody poznávání klimatu třídy, ovlivňování klimatu třídy, dítě se SPUCH v třídním kolektivu.....	87
2.1.6 Rodina jako sociální prostředí výchovný činitel – charakteristika rodiny, funkce a typy rodin, referenční rodina, nefungující rodina, výchova v rodině, rodina a dítě se SPUCH.....	88
2.1.7 Sociálně patologické jevy – sociální deviace, delikvence, závislost a návykové chování, šikana (agresor vs. oběť), odhalení, postup vyšetření a prevence šikany, syndrom CAN, suicidální jednání a jak postupovat; trest, odnětí svobody a resocializace.....	89
2.1.8 Životní obtíže a krize – obtížné životní situace a jejich zvládnání, vývoj a průběh krize u dětí a dospívajících, zpracování krize; adaptace na zátěž, stres, neurózy, deprese a psychosomatická onemocnění.....	91
2.1.9 Agresivita a násilí – druhy, formy, příčiny a projevy.....	92
2.1.10 Vychovatel, sociální pracovník – charakteristika, osobnost.....	93
2.1.11 Pedagogická rehabilitace – prostředky pedagogické rehabilitace, děti se specifickými vzdělávacími potřebami, děti se specifickými poruchami učení a chování, druhy a typy škol a zařízení s rehabilitační péčí.....	94
2.1.12 Pedagogicko-psychologické poradenství, vzdělávání a výchova dětí se speciálními potřebami – pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče a jejich činnosti.....	95
2.1.13 Instituce výchovné péče – náhradní výchovná péče, diagnostický ústav, dětský domov, výchovný ústav, preventivně-výchovná péče, charakteristika svěřenců těchto zařízení, zkušenosti ze zahraničí, specifika práce v těchto zařízeních.....	96
2.1.14 Odměny a tresty jako prostředky kontroly v pedagogickém prostředí.....	97
2.2 Transakční analýza.....	99
2.2.1 Kontexty sociální reality.....	99
2.2.1.1 Fyzické kontexty.....	99
2.2.1.2 Sociální kontexty.....	99
2.2.1.3 Kulturní kontexty.....	100
2.2.2 Formální a neformální skupiny.....	101
2.2.3 Sociální pozice a role.....	103
2.2.4 Motivace.....	104

2.2.5	Maslowova hierarchie potřeb	105
2.2.6	Frustrace, konflikt stres	105
2.2.7	Obranné mechanismy	106
2.2.8	Vnitřní svoboda	107
2.2.9	Transakční analýza	109
2.2.10	Transakční analýza a strukturalizace času	109
2.2.11	Analýza struktury her	110
2.2.12	Analýza her a některé druhy her	113
2.3	Možnosti využití moderních technických výukových prostředků	116
2.3.1	Vizualizér, jeho uplatnění ve výuce	116
2.3.1.1	Manipulace s přístrojem	118
2.3.1.2	Příprava pomůcek pro projekci	119
2.3.2	Tvorba prezentace v programu <i>Microsoft Powerpoint</i>	121
2.3.2.1	Vkládání textu a obrázků	123
2.3.2.2	Animace	125
2.3.2.3	Nastavení akcí	125
2.3.2.4	Hypertextový odkaz	126
2.3.3	Interaktivní tabule, její využití ve výuce	127
2.3.4	Prezentační software InterWrite – možnosti a využití ve výuce	132
3.1	Teorie výchovy	135
3.1.1	Klíčové výchovné systémy	135
3.1.2	Teorie výchovy – výchovná výchova	135
3.1.3	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.4	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.5	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.6	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.7	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.8	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.9	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.10	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.11	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.12	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.13	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.14	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.15	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.16	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.17	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.18	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.19	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.20	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.21	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.22	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.23	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.24	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.25	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.26	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.27	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.28	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.29	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.1.30	Výchovná výchova – výchovná výchova	135
3.2	Teorie učení	135
3.2.1	Teorie učení – učení	135
3.2.2	Teorie učení – učení	135
3.2.3	Teorie učení – učení	135
3.2.4	Teorie učení – učení	135
3.2.5	Teorie učení – učení	135
3.2.6	Teorie učení – učení	135
3.2.7	Teorie učení – učení	135
3.2.8	Teorie učení – učení	135
3.2.9	Teorie učení – učení	135
3.2.10	Teorie učení – učení	135
3.2.11	Teorie učení – učení	135
3.2.12	Teorie učení – učení	135
3.2.13	Teorie učení – učení	135
3.2.14	Teorie učení – učení	135
3.2.15	Teorie učení – učení	135
3.2.16	Teorie učení – učení	135
3.2.17	Teorie učení – učení	135
3.2.18	Teorie učení – učení	135
3.2.19	Teorie učení – učení	135
3.2.20	Teorie učení – učení	135
3.2.21	Teorie učení – učení	135
3.2.22	Teorie učení – učení	135
3.2.23	Teorie učení – učení	135
3.2.24	Teorie učení – učení	135
3.2.25	Teorie učení – učení	135
3.2.26	Teorie učení – učení	135
3.2.27	Teorie učení – učení	135
3.2.28	Teorie učení – učení	135
3.2.29	Teorie učení – učení	135
3.2.30	Teorie učení – učení	135
3.3	Teorie komunikace	135
3.3.1	Teorie komunikace – komunikace	135
3.3.2	Teorie komunikace – komunikace	135
3.3.3	Teorie komunikace – komunikace	135
3.3.4	Teorie komunikace – komunikace	135
3.3.5	Teorie komunikace – komunikace	135
3.3.6	Teorie komunikace – komunikace	135
3.3.7	Teorie komunikace – komunikace	135
3.3.8	Teorie komunikace – komunikace	135
3.3.9	Teorie komunikace – komunikace	135
3.3.10	Teorie komunikace – komunikace	135

3 Některé možnosti předcházení výchovným problémům	139
3.1 Pedagogika a její aktuální problémy.....	139
3.1.1 Vymezení hlavních problémů učitelské profese.....	139
3.1.2 Pedagogická integrace a problémy s ní spojené.....	139
3.1.3 Problémy ve výchově a vzdělávání minorit, diskriminace.....	141
3.1.4 Problémy spojené s výchovou a vzděláváním (sociálně) hendikepovaných jedinců.....	141
3.1.5 Problémy spojené s výchovou a vzděláváním dětí zařazených do systému ústavní péče.....	142
3.1.6 Různé pohledy na využití odměn a trestů ve výchově jako alternativa prevence výchovných problémů.....	143
3.1.7 Pedagogické kompetence a stoupající agresivita dětí.....	145
3.1.8 Spolupráce rodiny a školy jako prevence výchovných problémů.....	146
3.1.9 Speciální pedagogika jako nutnost, vliv pedagogického asistenta na výsledek edukace.....	147
3.1.10 Nevhodné působení rodiny na zdravý rozvoj dítěte.....	148
3.1.11 Rámcový vzdělávací program, Školní vzdělávací program, tvorba Individuálního vzdělávacího programu.....	148
3.1.12 Výběr ze zákonů 109/2002, 561/2004 a 563/2004.....	149
3.2 Sociální klima ve výchově vzdělávacím systému.....	149
3.2.1 Kultura a klima v pedagogickém (edukačním) prostředí.....	149
3.2.2 Typologie pedagogických pracovníků (pozornost zaměřena na aspekty ovlivňující chování učitele v pedagogickém prostředí).....	150
3.2.3 Osobnost dítěte a hendikepy, které ho limitují.....	151
3.2.4 Sebevýchova a duševní hygiena jako prvek podílející se na utváření klimatu a atmosféry.....	151
3.2.5 Metody diagnostiky jedinců, skupin a sebe sama.....	152
3.2.6 Styly řízení pedagogických institucí ovlivňující práci ve výchově a vzdělávání.....	153
3.2.7 Konflikty v pedagogických sborech a konflikty rolí.....	154
3.2.8 Spolupráce rodiny a školy jako prevence výchovných problémů.....	155
3.2.9 Spolupráce učitele a žáka (moc, pomoc, kontrola a intervence).....	156
3.2.10 Empatie, egoismus, sebereflexe, hranice mezi edukátorem a edukantem.....	157
3.2.11 Kázeň a autorita pedagoga. Psychická zátěž v pomáhajících profesích.....	158
3.2.12 Evaluace vlastní práce jako faktor podílející se na zkvalitnění výchovně vzdělávací činnosti. Analýza chování ve skupinách – sociometrie.....	159
3.3 Sociální komunikace ve výuce.....	159
3.3.1 Sociální styk, složky sociálního styku.....	160
3.3.2 Sociální pozice a role.....	161
3.3.3 Verbální komunikace.....	163
3.3.4 Interakce s druhými.....	164
3.3.5 Přitažlivost a vztahy.....	165
3.3.6 Interpersonální vztahy a interpersonální přitažlivost.....	166
3.3.7 Aspekty přesvědčivé komunikace.....	167
3.3.8 Neverbální komunikace.....	169
3.3.9 Asertivita.....	169
3.3.10 Etiketa (pravidla společenského chování).....	172

3.4 Metoda kooperace ve výuce.....	173
3.4.1 Metoda kooperace.....	173
3.4.2 Model humanistického vyučování.....	174
3.4.3 Nedirektivní způsob vedení výchovně vzdělávacího procesu.....	176
3.4.4 Kognitivní funkce.....	177
3.4.5 Řešení problémů a heuristické vyučování.....	178
3.4.6 Sebereflexe, aktivizace, samostatnost, spolupráce, skupinová spolupráce.....	180
3.4.7 Metody z hlediska didaktického.....	183
3.4.8 Metody z hlediska psychologického.....	183
3.4.9 Metody z hlediska fází výuky.....	184
3.4.10 Organizační aspekty ve výuce.....	185
3.4.11 Osobnost pedagoga, sociální klima ve třídě a kooperace ve výuce.....	185